
Югозападен университет “Неофит Рилски”-Благоевград

Р Е Ц Е Н З И Я

върху **дисертационен труд** за получаване на образователната и научна степен “**доктор**” в професионално направление 3.6 “Право” (Наказателно право)

Автор на дисертационния труд: Владимира Владимирова Стоименова – докторант към катедра ППНПМ в ПИФ на ЮЗУ.

Тема на дисертационния труд: “Престъпления с дискриминационни подбуди според българското Наказателно право”.

Рецензент: проф. д.ю.н. Костадин Кирилов Бобев

Представената за рецензия дисертация е в обем от 254 машинописни страници, включващи: увод, три глави, изводи, заключение, списък на литературни източници и съдържание. По темата на дисертацията са публикувани една студия и три научни статии. Авторката е участвала с доклади по същата тема в три международни конференции, една научна сесия и един научен семинар. Използваната литература включва 168 заглавия, от които 61 на български и 107 на чуждестранни автори.

1. Актуалност и значимост на разработения научен проблем.

Дисертационният труд е с **подчертана и безспорна актуалност**, поради факта, че през последните 25 години комплексни научни изследвания, свързани с престъпления с дискриминационни подбуди не са провеждани. Липсва цялостна и систематизирана оценка за причините,

водещи до усложняване на обществените отношения, поради което определени права на отделни групи хора се оказват незащитени със средствата на Наказателното и Наказателнопроцесуалното право. Всичко това се отразява неблагоприятно върху работата на правораздавателните и разследващите органи при доказване на дискриминационни престъпления. Съществен момент е и обективното прилагане на юридическите науки за превенция и защита на отделни индивиди и общности от такъв вид посегателства.

2. Обща характеристика на дисертационния труд.

С разработването на дисертационния труд, кандидатката си поставя определени цели, които са постигнати по безспорен начин чрез решаване на следните основни задачи:

- Разгледана и оценена е същността на основни теоретични понятия, използвани като терминологични съждения при престъпления, извършени с дискриминационни подбуди. Направен е ретроспективен анализ на тези престъпления както в национален, така и в международен аспект;

- Направена е правна квалификация на различни проявни форми и белези на дискриминацията, систематизирани са различни предпоставки създаващи реална заплаха за възникване на престъпления, засягащи основни права на гражданите като обекти на престъпни деяния;

- Докторантката изследва и анализира редица наказателноправни институти и техните особености, които се проявяват като престъпно поведение в условията и при наличието на дискриминационни подбуди;

- Чрез използването на емпирични и логично-рационални методи, Владимир Стоименова ни представя цялостна характеристика на дискриминационните престъпления, като дефинира определени видове критерии, разграничаващи ги от други подобни и близки на тях престъпления;

3. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд.

3.1 Новост за науката

- В представената за рецензия дисертация за първи път се дава определение както на понятието “дискриминационно престъпление”, така и значимостта на всеки елемент от деянието. Обосновано и убедително кандидатката разграничава дискриминационните подбуди, с тези основаващи се на хулигански подбуди, омраза, афект, лични мотиви и други;

- Проследявайки произхода и развитието на правата на човека като институт за закрила и ценностна система в съвремените относително добре организирани демократични общества, Владимир Стоименова ни представя в исторически аспект приемането и утвърждаването след Втората световна война на многообразни международни, регионални и национални актове и институти за защита на правата и свободите на гражданите;

- Кандидатката използва успешно различни методологични, нормативни и теоретични подходи на познавателния процес, за да ни въведе и насочи много умело в произхода, същността и развитието на различни видове дискриминации и начините за противопоставяне на това социално негативно явление;

- В гл. II от дисертационния труд аргументирано и научно издържано авторката представя система от класификационни критерии за дискриминационни прояви, основаващи се на признаци от расов, етнически, културно-битов, възрастов, социален и друг произход;

- Задълбочено са анализирани както международните, така и вътрешнонормативните разпоредби - конвенции, директиви, договори и други инструменти за защита от дискриминация.

3.2 Обогаляване на съществуващите знания

- Съществен научно-приложен принос са направените структурни и съдържателни определения на дискриминационните престъпления по действащата наказателноправна уредба, както и на субективните и обективни особености на този вид общественноопасни деяния;

- Изведени са основни състави от Наказателния кодекс на престъпленията, основаващи се на **защитен признак** на пострадалия, направен е сравнителен анализ на действащия Наказателен кодекс с Проекта за нов Наказателен кодекс. Владимир Стоименова категорично обосновава своето виждане, че защитените признаци на пострадалия са различно изразени при отделните престъпни състави, а в определени случаи дори са ограничени - до расистки и ксенофобски подбуди;

- Докторантката анализира, сравнява и оценява подбудите като мотиви, които макар че са категории от психологическата теория успешно се прилагат в Наказателното право. Именно мотивите играят съществена роля за правилната квалификация на престъпното деяние и спазването на принципите за диференциация на наказателната отговорност;

3.3. Приложение на научните изследвания в практиката.

Дисертационният труд на Владимир Стоименова има безспорна практическа насоченост. Чрез направения комплексен сравнителен анализ на престъпленията с дискриминационни подбуди в действащия и в Проекта за нов Наказателен кодекс произтичат важни за българското наказателно право изводи, които докторантката групира в 7 пункта. В тях тя посочва различни пропуски, несъответствия и ограничителни критерии по предвидените размери на наказанието “лишаване от свобода” за еднородни престъпни деяния, особено тези свързани с враждебното слово – подбуждане към насилие и омраза.

Във връзка с направените изводи кандидатката ни представя предложения „de lege ferenda” за 15 промени в Наказателния кодекс, относно квалифицирани състави, размера на наказанията, въвеждането на нови терминологични и технологични форми на дискриминационните подбуди, създаване на ново понятие „защитен признак”. Само по него докторантката предлага 18 специфични признака за различни форми на насилие спрямо определени категории български граждани.

Резултатите от научните изследвания и обобщения могат да бъдат непосредствено прилагани както в работата на разследващите органи и съда, така и в процеса на обучение на студенти по Право и Национална сигурност във Висшите училища и колежи.

По отношение **структурата и съдържанието** на представения автореферат, той напълно съответства на дисертационния труд. Изложени са целите, които авторката си е поставила с разработването на своята дисертация и задачите, които се реализират в областта на разследването и съдопроизводството на престъпления с дискриминационни подбуди.

4. Критични бележки и препоръки

Към предложения за рецензиране труд могат да се направят някои незначителни **бележки**:

1. Немалка част от цитираните български литературни източници са от преди 25 години, които се ползват като общи теоретични постановки, а не като научни трудове, свързани с конкретната проблематика на дисертационното изследване (например Наказателно право с автор И. Ненов, 1956 г.).

2. Добре било авторката на дисертационния труд да посочи причините, поради които законодателната инициатива е раздвоена между привържениците на нов Наказателен кодекс и такива, подкрепящи идеята за изменение и допълнение на действащия НК.

5. Заключение

Актуалността и научните приноси на разработения дисертационен труд са безспорни. Аналитичният подход, както и доброто познаване на разработената проблематика са дали възможност на авторката да направи задълбочено изследване на съществен за правораздавателната ни система проблем. Подходът на Владимира Стоименова при формулиране на понятията “защитен признак” на пострадалия и “дискриминационен мотив” на извършителя напълно съответства на нормите на европейското право, относно защитата на правата на човека и защитата от дискриминация и дискриминационни престъпления.

Изложените научни приноси и направените многостранни анализи на българското и международно право, свързани с престъпления с дискриминационни подбуди ми дават основание да дам висока оценка на разработения от Владимира Стоименова труд и да определя неговата теоретична и приложна стойност като напълно отговаряща на изискванията за придобиване на **образователната и научна степен “доктор”**.

6. Оценка на дисертационния труд

На основание на изложеното **давам категорична положителна оценка на разработения от Владимира Владимирова Стоименова дисертационен труд** и в съответствие на чл.14 от ЗРАСРБ и чл.43 от ППЗРАСРБ чрез уважаемото жури да бъде предложено на Ръководството на ЮЗУ “Неофит Рилски” да утвърди защитата като успешна.

Отп. в 2 екз.

№ 1 и 2 – ЮЗУ

Рецензент :

/проф. д.ю.н. К. Бобев/